

DE L'APRENTATGE A
L'ADOPCIÓ DEL CATALÀ:
EL CICLE D'ACOMPANYAMENT A
LA INTEGRACIÓ LINGÜÍSTICA

Avel·lí Flors-Mas i Marina Massaguer

CUSC-UB

V Jornada de Dinamització Lingüística

26 d'octubre del 2021

ORIGEN

Projecte «Impuls d'estudis sobre la situació del català a Catalunya 2020» (CLT708/20/000001)

- Direcció General de Política Lingüística, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya
- Equip investigador: F. Xavier Vila (dir.), Avel·lí Flors-Mas, Marina Massaguer

OBJECTIUS

«Analitzar les **bones pràctiques** dels **aprenents del català reeixits** [...] que reïxen a crear espais d'aprenentatge més enllà de l'aprenentatge formal en la seva vida quotidiana (en forma d'ús interpersonal, consum cultural, entreteniment, etc.)» → **adopció del català**

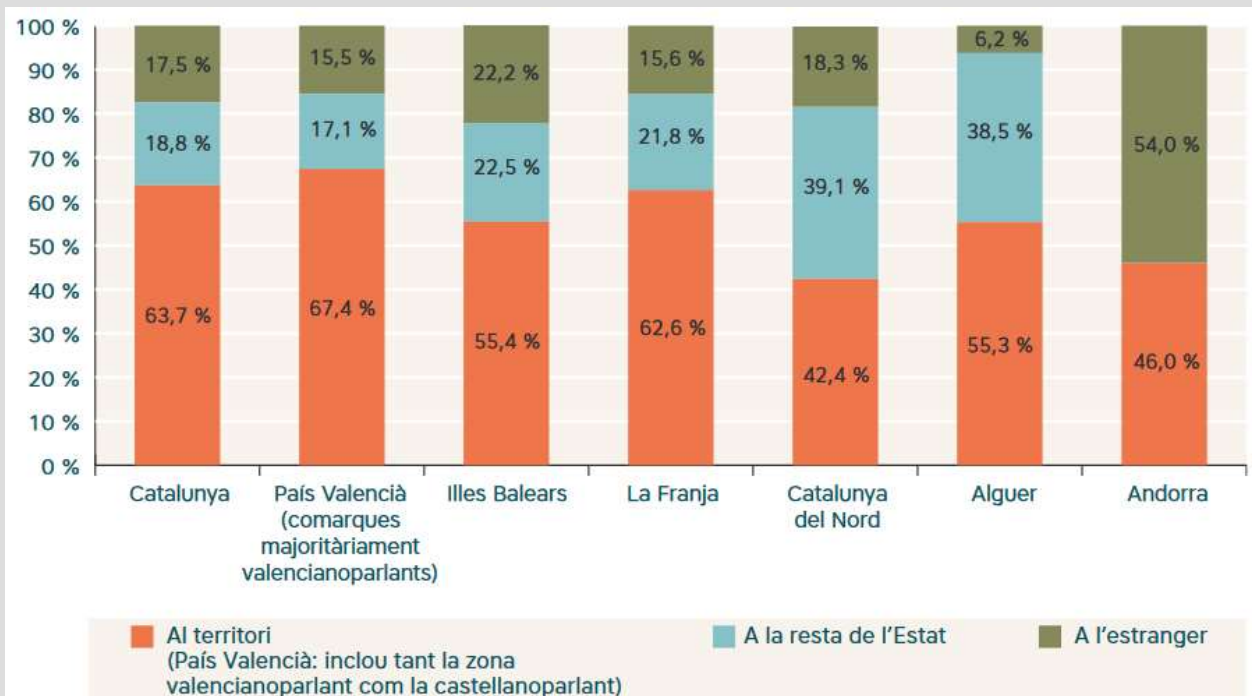
1. **Macro**: explotar dades de l'EULPI8 per identificar característiques sociodemogràfiques i sociolingüístiques d'aprenents de català

2. **Micro**: identificar aspectes rellevants de contextos, motivacions individuals i estratègies d'aprenentatge que possibiliten l'èxit dels aprenents reeixits en dues àrees contrastades des del punt de vista demolingüístic

3. **Aplicat**: elaborar propostes per a l'aprofitament més sistemàtic de les estratègies i bones pràctiques dels aprenents de català exitosos en els cursos i recursos que ofereix el CPNL als aprenents

CONTEXT (I). CANVIS DEMOGRÀFICS

Població dels Països Catalans per lloc de naixement. 2013 i 2015

Nota: L'Alguer: 18 anys i més; Catalunya del Nord: 15 anys i més; Andorra: nacionalitat.

Font: Padró municipal d'habitants. Catalunya del Nord: EULCN, 2015.

CONTEXT (I). CANVIS DEMOGRÀFICS

Evolució de la població de les Illes Balears. 1906-2015

<i>Territori</i>	<i>1900</i>	<i>1960</i>	<i>2015</i>	<i>Creixement 1960-2015</i>	<i>Creixement 1906-2015</i>
Illes Balears	311.649	441.732	1.104.479	150,0 %	254,4 %
Mallorca	248.260	362.202	859.289	137,2 %	246,1 %
Menorca	37.585	42.305	92.348	118,3 %	145,7 %
Eivissa	23.561	34.554	140.964	308,0 %	498,3 %
Formentera	2.244	2.671	11.878	344,7 %	429,3 %

Font: elaboració pròpia a partir de Barceló i Pons (1989), INE (2015), IBESTAT (2016b).

CONTEXT (I). CANVIS DEMOGRÀFICS

Taula 2.4. Distribució de la immigració a les Illes Balears per zones. 1/1/2015 (%)

	<i>Nascuts a territoris de parla catalana</i>	<i>No nascuts a territoris de parla catalana</i>		
		<i>Total</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Estranger</i>
Illes Balears	60,6	39,4	17,6	21,8
Mallorca	61,4	38,6	17,0	21,6
Badia de Palma¹	52,5 ²	47,4	24,2	23,2
Resta de Mallorca	65,2 ³	34,8	16,1	18,7
Menorca	69,2	30,8	13,8	17,1
Eivissa	49,3	50,7	23,6	27,1
Formentera	47,1	52,9	17,8	35,2

Font: elaboració pròpia a partir d'IBESTAT (2016b).

¹Inclou els municipis de Lluçmajor, Palma, Calvià i Andratx.

²En aquest cas els nascuts a Catalunya i al País Valencià no estan agregats als nascuts a les Illes Balears, sinó que apareixen com a nascuts a altres comunitats autònomes.

³Veg. nota anterior.

- **Les Illes**, societats **multilingües** i multiculturals
- **Repte: facilitar coneixement i fomentar l'ús del català**

CONTEXT (II). CONDICIONANTS D'INTEGRACIÓ LINGÜÍSTICA

1. **Règim legal i burocràtic** → castellà com a llengua obligatòria i català com a llengua opcional; repercussions en nacionalització (Flors-Mas en premsa)
2. **Model econòmic** que no mena a la integració social i lingüística dels nouvinguts (Vila 2019); **segregació** residencial
3. **Normes d'ús** restrictives i ús del castellà com a llengua franca; agreujat per *interposició* (Pujolar 2010)
4. **Mercat cultural i audiovisual** → asimetria en disponibilitat de productes culturals i mediàtics en català i castellà
5. **Marc ideològics hegemònics** → nacionalisme banal (Billig 2006) i cosmopolitisme banal (Beck 2002, Jaworski 2015) que fomenten la idea «un estat, una llengua»; impuls de llengües minoritzades com a «imposició» (Morales-Gálvez i Pérez-Lozano 2019)

CONTEXT (III). POLÍTIQUES LINGÜÍSTIQUES D'ACOLLIDA

Actors: Catalunya

I. Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL)

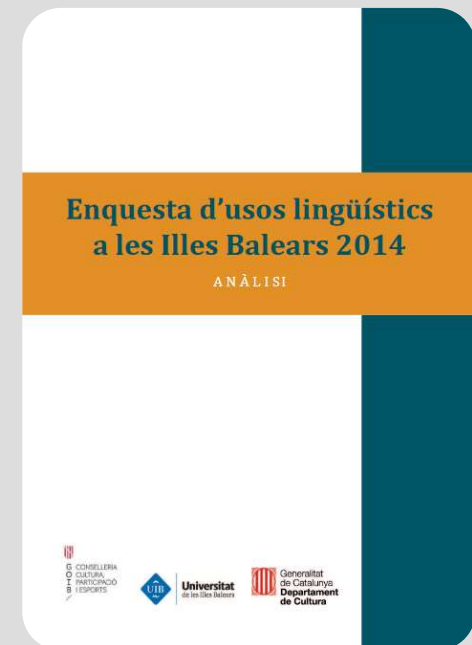
- Fundat el 1988 → Generalitat de Catalunya, ajuntaments i entitats locals
- Tasques:
 - **Assessorament lingüístic**
 - **Dinamització lingüística**
 - *per ex. >10.000 parelles del Voluntariat per la llengua cada any*
 - **Cursos de català per a adults**
 - 2000-2010 >500.000 estudiants matriculats en cursos «Inicial» (gratuït), «Bàsic» i «Elemental» (Conesa i Ibarz 2015)

CONTEXT (III). POLÍTIQUES LINGÜÍSTIQUES D'ACOLLIDA

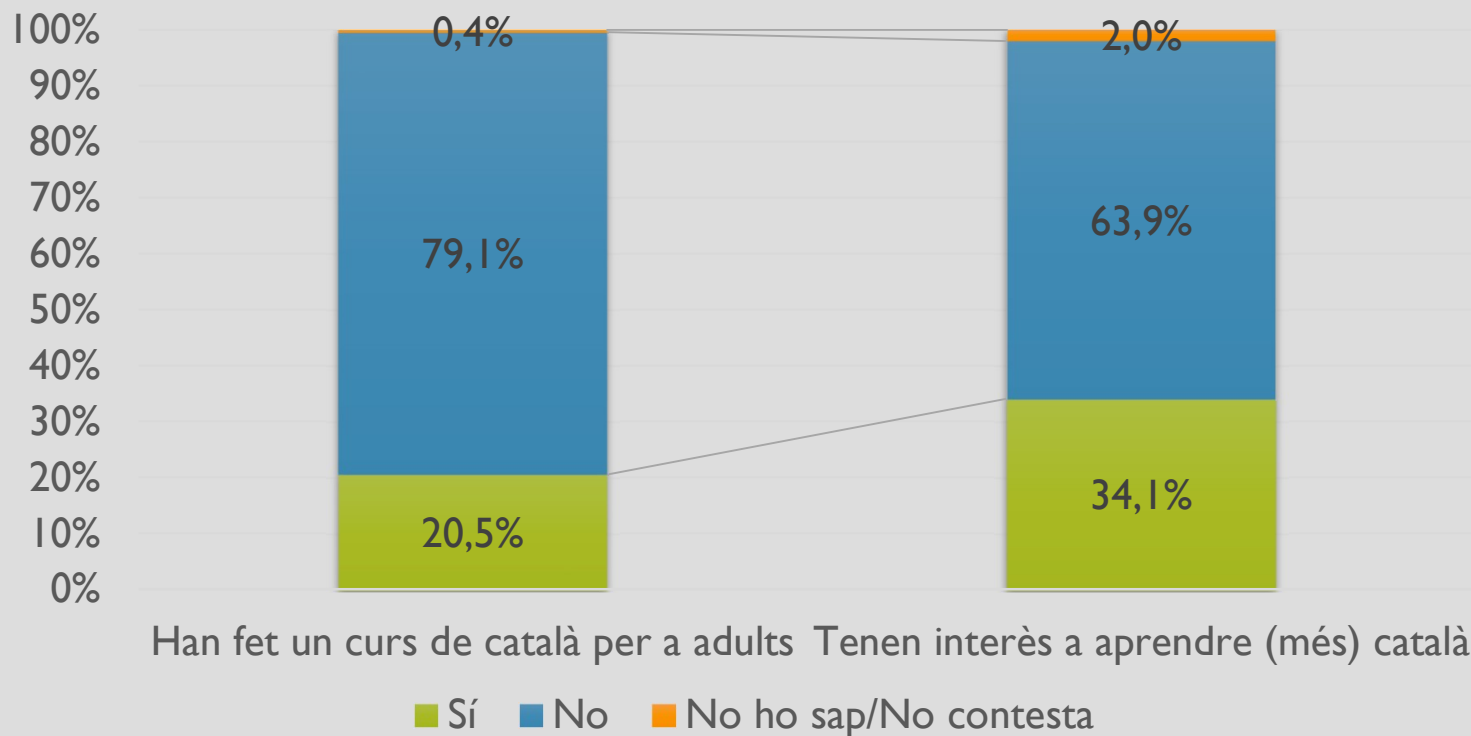
Actors: Illes

- «Alguns dels organismes que ofereixen cursos de català actualment són les **Escoles Oficials d'Idiomes**; **administracions** com ajuntaments, consells insulars, mancomunitats o altres organismes dependents de l'Administració com és ara l'Escola Balear d'Administració Pública; **Centres d'Educació de Persones Adultes**, organismes com l'Institut Menorquí d'Estudis a Menorca, l'Institut d'Estudis Eivissencs a Eivissa o l'Institut d'Estudis Baleàrics amb seu a Mallorca; el Servei Lingüístic de la Universitat de les Illes Balears, i **organitzacions no governamentals** com sindicats o associacions de nouvinguts» (Vanrell 2018: 155)

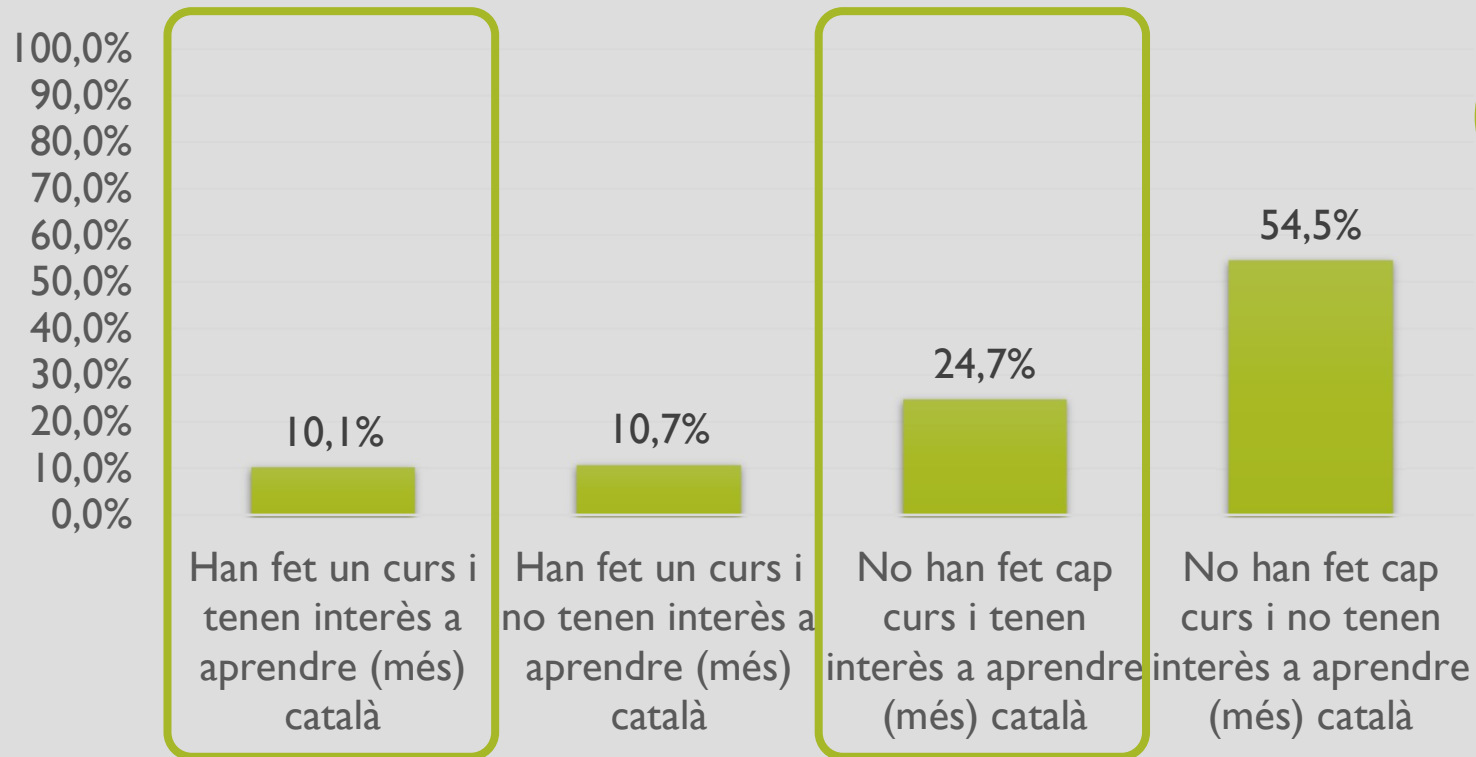
CONTEXT (IV). L'INTERÈS PER L'APRENTATGE DEL CATALÀ

Població de les Illes que ha fet un curs de català per a adults i que té interès a aprendre (més) català (%). EULIB14

CONTEXT (IV). L'INTERÈS PER L'APRENTATGE DEL CATALÀ

Població de Catalunya segons assistència a un curs de català per a adults i interès a aprendre (més) català (%). EULPI8

Font: Vanrell (2018)

CONTEXT (IV). L'INTERÈS PER L'APRENTATGE DEL CATALÀ

Caracterització sociodemogràfica i sociolingüística

No han fet cap curs però volen aprendre (més) català (24,7%)	Han fet un curs i volen aprendre (més) català (10,1%)
Homes i dones	Dones
Persones d'entre 15 i 29 anys	Persones d'entre 30 i 44 anys
Persones nascudes a l'estranger	Persones nascudes a l'estranger
Persones arribades a les Illes recentment (1999-2014)	Persones arribades a les Illes recentment (1999-2014)
Persones amb estudis secundaris	Persones amb estudis universitaris
LI altres	LI altres

MARC TEÒRIC

De l'aprenentatge a l'adopció de la llengua

Aprenentatge → desenvolupament de les destreses orals i escrites

Adopció lingüística → usos autònoms, canvis en els usos lingüístics quotidians

Nous parlants (O'Rourke et al. 2015; Pujolar 2020)

1. **Mudes lingüístiques** → reorganització del repertori lingüístic (Pujolar i González 2013; Pujolar i Puigdevall 2015)

Motivació → intrínseca, integrativa; extrínseca, instrumental

1. Amotivació (Noels et al. 2000)
2. Objectius d'aprenents i institució alineats? → tensions, negociació

Autoconcepte, *future / imagined selves* (Dörnyei 2018; Kanno i Norton 2003)

MÈTODES

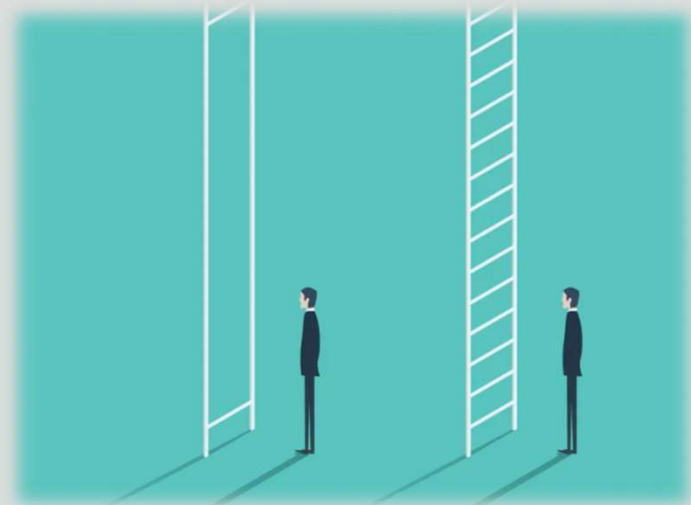
Mètodes qualitius (Mason 2002)

- Entendre **com** i **per què** de processos d'aprenentatge i adopció del català entre immigrants adults
- **18 entrevistes semidirigides** amb tècnics de dos Centres de Normalització Lingüística d'entorns sociolingüístics contrastats

RESULTATS ADOPTAR (O NO) EL CATALÀ

- Les **desigualtats estructurals** condicionen fortament els **resultats** dels aprenents
 - Massa pes de les **condicions individuals**

RESULTATS FACTORS INDIVIDUALS

Condicions individuals que propicien l'adopció

- Tenir un **nivell formatiu mitjà o alt**
- Aspirar a **feines per a les quals es requereix el català**
- Tenir un **entorn de socialització catalanoparlant** familiar i/o d'amistats
- Resultat de la **trajectòria de vida** o identificació amb entorns catalanoparlants

RESULTATS FACTORS INDIVIDUALS

Condicions individuals que propicien l'adopció

- Motivacions intrínseques i integratives > **“si visc aquí, he de parlar català”**
 - **Autoconcepte** > per a qui és el català?
- Desenvolupar **estratègies per practicar fora de l'aula**
→ cercar nous interlocutors; consum proactiu de productes culturals i audiovisuals

RESULTATS FACTORS INDIVIDUALS

Jo tinc moltes alumnes, o alumnes, no d'aquest perfil, eh?, **dels que tenen ganes de parlar... i no, no poden parlar** [...] és a així de trist, i ho dius a molts catalanoparlants, jo a tothom del meu voltant li dic és que, tu saps?, ells perden quatre hores i mitja a la setmana en venir a classe, durant un any, dos anys, tres anys de la seva vida, i **quan surten de classe** no poden parlar amb ningú perquè **els quatre catalans que coneixen**, que només són quatre, **els parlen tots en castellà**. Llavors **l'estratègia l'han de tenir ells** per a intentar que els parlin en català, quan els catalans som incapaços de tenir la naturalitat de parlar-los en català.

RESULTATS FACTORS INDIVIDUALS

Jo he tingut alumnes que han arribat a inicial, per exemple, a **una noia ucraïnesa amb molta formació**: química, física... també filòloga d'espanyol, etcètera etcètera, que un cop va passar l'inicial va continuar, perquè **ella podia continuar perfectament**. Però és que a més a més **li vaig facilitar l'entrada a la coral** a la qual canto jo, i a més a més va fer **voluntariat** amb una persona de la coral, i aquesta persona, mmm, **parla català en el seu dia a dia**. Va a la coral, fa altres activitats, el seu grup d'amics són gent d'aquí, vinculada a la coral, la seva parella actual també és d'aquí, i... tot i que ella és professora de castellà, i fa classes, **ella utilitza bàsicament el català per comunicar-se**.

RESULTATS FACTORS INSTITUCIONALS

Activitats de dinamització que propicien l'adopció

- Potenciació dels **usos orals**
 - Tutelats > autònoms
- Facilitació de l'entrada a **xarxes de socialització** que funcionen en català
 - Xarxes existents: grups, entitats, etc.
 - Xarxes creades *ex novo*: organitzades des del CPNL

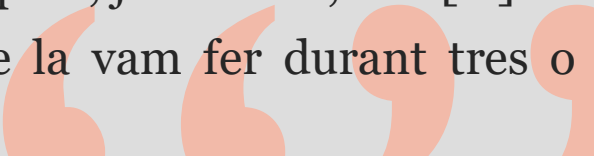
RESULTATS FACTORS INSTITUCIONALS

Activitats de dinamització que propicien l'adopció

- Més **resultats** > més **motivació** d'aprenents i tècnics
- Avaluació: producte vs. **impacte** (Boix i Vila 1998: 294)
- Exemples: parelles lingüístiques, activitats en grup entre aprenents i catalanoparlants a partir d'**interessos comuns**

RESULTATS FACTORS INSTITUCIONALS

Vam fer una activitat molt reeixida [...] un **grup de teatre** [...] i la idea era doncs amb les **persones doncs estrangeres de les classes** i [...] dels **participants del Voluntariat per la llengua**, fer un grup de teatre, també amb l'assessorament de persones voluntàries que estaven en el món del **teatre amateur**, doncs fer assajos [...] d'una versió dels Pastorets molt diferent [...] era **una versió moderna, i adaptada, i una mica irònica, no?, dels Pastorets** tradicionals. Clar, amb això què s'aconseguia?, **s'aconseguia un vincle brutal**, perquè... en els assajos, totes les consignes, les instruccions que donaven els voluntaris que ho portaven doncs... eren en català... col·loquial, justament, no? [...] va ser **una experiència molt interessant** que la vam fer durant tres o quatre anys.

RESULTATS

LA IMPORTÀNCIA DE L'ACOMPANYAMENT

Això és una mica la meva filosofia, el que a mi m'agrada, que no es quedi tot a l'aula. **Hi ha d'haver un acompanyament** [...] Un acompanyament d'ajudar-los, un acompanyament de “No et preocupis...”. No ho sé, de facilitar-los les coses. I per a mi **és molt important que comencin a entrar en la vida cultural**. No cultural per cultura, sinó en la vida de festes, de tradicions, de celebracions d'aquí, d'associacions, etc. Però això, **si no els acompanyes tu, no els ho facilites tu, no ho fan, la majoria**. Alguns sí...

PROPOSTA CICLE D'ACOMPANYAMENT A LA INTEGRACIÓ LINGÜÍSTICA

Entendre política lingüística de manera més integral

→ **capitalitzar els aprenents** lingüísticament i socialment

Estadi	A	B	C	D
0. No integració	Manca de coneixement i/o ús del català			
1. Coneixement (ensenyament)	Primera acollida	Nivells bàsics i inicials	Nivells intermedis	Nivells superiors
2. Usos (dinamització)	—	Primeres experiències d'ús tutelat	Usos acompanyats Integració en xarxes tutelades	
3. Integració	Usuari autònom en la vida quotidiana Participant actiu en xarxes autònomes			

MOLTES GRÀCIES!

marina.massaguer@ub.edu

aflorsmas@ub.edu